

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АСПІРАНТУРА**

Затверджено
вченою радою
Запорізького національного університету
протокол № __ від _____ 20__ р.
Голова вченої ради, ректор
_____ М. О. Фролов

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В ГРОМАДІ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кваліфікація: доктор філософії

Укладач:

Бойко Г.В., кандидат психологічних наук, доцент

Погоджено:

проректор з наукової роботи

Г. М. Васильчук

проректор з науково-педагогічної роботи

Ю. О. Каганов

зав. відділу аспірантури і докторантури

О. П. Єфіменкова

Запоріжжя 2021

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня, заочна форми навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>23 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	вибіркова
		Цикл професійної підготовки
Змістових модулів – 6	Спеціальність <u>231 Соціальна робота</u> (код і назва)	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120		2-й
Освітньо-наукова програма <u>Соціальна робота</u>		Лекції 16 год.
		Практичні 16 год.
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		Самостійна робота
		88 год.
		Вид підсумкового контролю: залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є набуття аспірантами комплексу знань, вмінь і навичок з соціальної роботи в громаді.

Завдання вивчення дисципліни «Соціальна робота в громаді»:

- засвоєння закономірностей процесу становлення і розвитку соціальної роботи в громаді;
- ознайомлення зі специфікою соціальної роботи в громаді;
- формування уявлень про механізм соціальної роботи в громаді;
- вивчення методів активізації соціальної роботи в громаді в процесі децентралізації;
- виявлення перспектив громадської активності та їх реалізація.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких програмних **компетентностей** і **програмних результатів навчання**:

Програмні компетентності

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціальної роботи в громаді

Тема 1. Сучасні підходи до розуміння громади.

Визначення громади. Різновиди громад. Територіальні громади та громади за інтересами. Приклади різних видів громад та їх особливості в сучасній Україні

Тема 2. Завдання і моделі діяльності соціального працівника в громаді.

Мета та завдання діяльності соціального працівника в громаді. Моделі діяльності соціального працівника в громаді. Модель локального розвитку. Модель соціального планування. Модель соціальних акцій. Актальність застосування різних моделей в сучасній Україні.

Тема 3. Волонтерство у соціальній роботі в громаді. Специфіка волонтерства на локальному рівні. Залучення до участі у волонтерстві різних категорій населення.

Змістовий модуль 2. Історичний досвід соціальної діяльності громад на Запоріжжі.

Тема 4. Діяльність громад у часи заснування та розвитку Олександрівська. Основні соціальні проблеми часів заснування Олександрівська. Способи їх вирішення. Внесок держави та громади у вирішенні соціальних проблем у громаді Олександрівська.

Тема 5. Аналіз успішних прикладів діяльності громад Запорізького регіону. Хутір глухонімих: його створення, аналіз досвіду діяльності. Менонітська громада Олександрівська: Бетанія, заклади соціальної сфери. Олександрівський сад.

Змістовий модуль 3. Практичні засади здійснення соціальної роботи в громаді

Тема 6. Соціальна робота з організації громади. Визначення характеристик громади. Інтенсивність зв'язків в громаді. Підструктури громади: 1) по сферах діяльності; 2) соціальна дія та взаємодія; 3) соціальні інститути та громада. Етапи роботи: налагодження стосунків в громаді; оцінювання ресурсів та потреб громади; планування цілей, завдань та пріоритетів; зв'язок з членами груп; консультування

Тема 7. Громада як об'єкт роботи соціального працівника. Формальні та неформальні форми допомоги в громаді. Рівні роботи в громаді: базовий; робота місцевих агенцій або між агенціями. Домінанти соціальної роботи в громаді: надання послуг; активізація громади до участі у вирішенні існуючих проблем.

Тема 8. Паспорт громади та його формування. Використання паспорту громади для виявлення проблем та планування соціальної роботи. Пошук ресурсів через створення паспорту для вирішення проблем в громаді.

Змістовий модуль 4. Дослідження громади для виявлення потреб

Тема 9. Організація та аналіз досліджень громади. Дослідження громади: соціологічні опитування, соціально-психологічна діагностика, фокус групи у дослідженні громад. Аналіз результатів та їх застосування у роботі з громадою. Вивчення потреб та пошук ресурсів для їх забезпечення.

Тема 10. Аналіз сучасних наукових досліджень громад. Сучасний досвід дослідження громад в Україні та Запорізькому регіоні. Перспективи досліджень громад.

Змістовий модуль 5. Організація соціальної роботи в громаді з різними категоріями клієнтів

Тема 11. Категорії отримувачів соціальних послуг в громаді. Соціальна робота з різними категоріями отримувачів соціальних послуг. Соціальна робота з сім'ями у складних життєвих обставинах (СЖО). Соціальна робота з підлітками та молоддю. Соціальна робота з батьками школярів. Соціальна робота з людьми літнього віку. Надання допомоги в кризових ситуаціях.

Тема 12. *Форми роботи з різними категоріями отримувачів соціальних послуг.* Групова та індивідуальна робота. Переваги та обмеження різних форм роботи та їх поєднання. Вивчення потреб та формування тематики групових занять. Визначення основних потреб, робота з мотивацією до участі, її формування та розвиток.

Тема 13. *Тренінг, як форма соціальної роботи в громаді.* Правила, принципи та прийоми організації тренінгових груп: принципи зворотнього зв'язку та «тут» та «тепер». Характеристики тренінгової групи: чисельність, статеві-вікові характеристики, спільність інтересів та доповнення досвіду. Співвідношення тренінгу з навчанням, психотерапією, консультуванням, корекцією.

Тема 14. *Практичні завдання організації та реалізації тренінгу.* Етапи тренінгу. Організація групи на досягнення мети роботи. Права та обов'язки керівника та членів тренінгової групи.

Змістовий модуль 6. Медіація у соціальній роботі в громаді.

Тема 15. *Медіація як посередництво у вирішенні конфліктів у громаді.* Види посередництва та місце медіації серед них: арбітраж, медіація, фасілітація. Принципи діяльності медіатора: конфіденційність, неупередженість, нейтральність. Реалізація принципів медіації у практичній діяльності соціального працівника в громаді. Роль медіатора у вирішенні конфлікту, співвідношення функцій посередника із функціями сторін в медіаторному процесі.

Тема 16. *Основні етапи процесу медіації.* Премедіація. Вступ. Основний етап. Підведення підсумків. Сепаратні зустрічі. Правила їх застосування Розподіл відповідальності між медіатором та конфліктантами за організацію процесу, його зміст та результат.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усьо го	у тому числі		
		л.	прак т.	сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціальної роботи в громаді				
Тема 1. Сучасні підходи до розуміння громади	7	2		5
Тема 2. Завдання і моделі діяльності соціального працівника в громаді	7		2	5
Тема 3. Волонтерство у соціальній роботі в громаді	7	2		5
Разом за змістовим модулем 1	21	4	2	15
Змістовий модуль 2. Історичний досвід соціальної діяльності громад на Запоріжжі				
Тема 4. Діяльність громад у часи заснування та розвитку Олександрівська	7	2		5
Тема 5. Аналіз успішних прикладів діяльності громад Запорізького регіону	7		2	5
Разом за змістовим модулем 2	14	2	2	10
Змістовий модуль 3. Практичні засади здійснення соціальної роботи в громаді				
Тема 6. Соціальна робота з організації громади	7	2		5
Тема 7. Громада як об'єкт діяльності соціального працівника	7		2	5
Тема 8. Паспорт громади та його формування	7		2	5
Разом за змістовим модулем 3	21	4	4	15
Змістовий модуль 4. Дослідження громади для виявлення потреб				
Тема 9. Організація та аналіз досліджень громади	8	2		6

Тема 10. Аналіз сучасних наукових досліджень громади	8		2	6
Разом за змістовим модулем 4	16	2	2	12
Змістовий модуль 5. Організація соціальної роботи в громаді з різними категоріями клієнтів				
Тема 11. Категорії отримувачів соцпослуг в громаді	8		2	6
Тема 12. Форми роботи з різними категоріями отримувачів соцпослуг.	8	2		6
Тема 13. Тренінг як форма соціальної роботи в громаді	8	2		6
Тема 14. Практичні завдання організації та реалізації тренінгу	8		2	6
Разом за змістовим модулем 5.	32	4	4	24
Змістовий модуль 6. Медіація у соціальній роботі в громаді.				
Тема 15. Медіація як посередництво у вирішенні конфліктів у громаді.	8	2		6
Тема 16. Основні етапи процесу медіації	8		2	6
	16	2	2	12
Усього годин	120	16	16	88

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціальної роботи в громаді		
1	Сучасні підходи до розуміння громади	2
3	Волонтерство у соціальній роботі в громаді	2
	Разом за змістовим модулем 1	2
Змістовий модуль 2. Історичний досвід соціальної діяльності громад на Запоріжжі		
4	Діяльність громад у часи заснування та розвитку Олександрівська	2
	Разом за змістовим модулем 2	2
Змістовий модуль 3. Практичні засади здійснення соціальної роботи в громаді		

6	Соціальна робота з організації громади	2
	Разом за змістовим модулем 3	2
Змістовий модуль 4. Дослідження громади для виявлення потреб		
9	Організація та аналіз досліджень громади	2
	Разом за змістовим модулем 4	2
Змістовий модуль 5. Організація соціальної роботи в громаді з різними категоріями клієнтів		
12	Форми роботи з різними категоріями отримувачів соцпослуг	2
13	Тренінг як форма соціальної роботи в громаді	2
	Разом за змістовим модулем 5	4
Змістовий модуль 6. Медіація у соціальній роботі в громаді.		
15	Медіація як посередництво у вирішенні конфліктів у громаді	2
	Разом за змістовим модулем 6	2
Усього годин		16

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціальної роботи в громаді		
2	Завдання і моделі діяльності соцпрацівника в громаді	2
	Разом за змістовим модулем 1	2
Змістовий модуль 2. Історичний досвід соціальної діяльності громад на Запоріжжі		
5	Аналіз успішних прикладів діяльності громад Запорізького регіону	2
	Разом за змістовим модулем 2	2
Змістовий модуль 3. Практичні засади здійснення соціальної роботи в громаді		
7	Громада як об'єкт діяльності соціального працівника	2
	Разом за змістовим модулем 3	2
Змістовий модуль 4. Дослідження громади для виявлення потреб		
10	Аналіз сучасних наукових досліджень громади	2
	Разом за змістовим модулем 4	2
Змістовий модуль 5. Організація соціальної роботи в громаді з		

різними категоріями клієнтів		
11	Категорії отримувачів соцпослуг в громаді	2
13	Практичні завдання організації та реалізації тренінгу	2
	Разом за змістовим модулем 5	4
Змістовий модуль 6. Медіація у соціальній роботі в громаді.		
16	Основні етапи процесу медіації	2
	Разом за змістовим модулем 6	2
Усього годин		16

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціальної роботи в громаді		
1	Сучасні підходи до розуміння громади	5
2	Завдання і моделі діяльності соцпрацівника в громаді	5
3	Волонтерство у соціальній роботі в громаді	5
	Разом за змістовим модулем 1	15
Змістовий модуль 2. Історичний досвід соціальної діяльності громад на Запоріжжі		
4	Діяльність громад у часи заснування та розвитку Олександрівська	5
5	Аналіз успішних прикладів діяльності громад Запорізького регіону	5
	Разом за змістовим модулем 2	10
Змістовий модуль 3. Практичні засади здійснення соціальної роботи в громаді		
6	Соціальна робота з організації громади	5
7	Громада як об'єкт діяльності соціального працівника	5
8	Паспорт громади та його формування	5
	Разом за змістовим модулем 3	15
Змістовий модуль 4. Дослідження громади для виявлення потреб		
9	Організація та аналіз досліджень громади	6

10	Аналіз сучасних наукових досліджень громади	6
	Разом за змістовим модулем 4	12
Змістовий модуль 5. Організація соціальної роботи в громаді з різними категоріями клієнтів		
11	Категорії отримувачів соцпослуг в громаді	6
12	Форми роботи з різними категоріями отримувачів соцпослуг.	6
13	Тренінг як форма соціальної роботи в громаді	6
14	Практичні завдання організації та реалізації тренінгу	6
	Разом за змістовим модулем 5.	24
Змістовий модуль 6. Медіація у соціальній роботі в громаді.		
15	Медіація як посередництво у вирішенні конфліктів у громаді.	6
16	Основні етапи процесу медіації	6
		12
	Усього годин	88

8. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змістового модуля	Вид контролю	Кіл-ть балів
ПОТОЧНИЙ		
1	<i>Тест № 1. Сучасні підходи до розуміння громади</i>	5
2	<i>Тест № 3. Значення історичного досвіду громад Олександрівська для сьогодення</i>	5
3	<i>Тест №4 Паспорт громади</i>	5
	<i>Самостійна робота № 1. Аналіз кейсу з складання паспорта громаду</i>	15
	<i>Разом</i>	30

4	Тест №5. Аналіз досліджень громад	5
	Тест №7 Використання тренінгів у соціальній роботі в громаді	5
6	Тест № 8. Медіація	5
	Самостійна робота № 2.Аналіз кейсу Медіація у соціальній роботі в громаді	15
	Разом:	30
	Разом:	60
ПІДСУМКОВИЙ		
	Екзамен	40
	Усього	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За шкалою Університету</i>	<i>За національною шкалою</i>
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

9.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посібник для вузів. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 172 с.
2. Батанов О.В. Територіальна громада – первинний суб’єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки. Вісник Центральної виборчої комісії. 2008. № 2 (12). С. 51–57.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: навчальний посібник. Київ, Академвидав, 2004, 245 с.
4. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посібник для вузів. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 172 с.
5. Березинський В. П. Самоорганізаційний потенціал громади у децентралізаційних процесах у сучасній Україні. Вісник Дніпропетровського університету. 2017. № 1 (23). С. 77–84.
6. Грабовська С. Равчина Т. Конфлікти без насильства. Львів, видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 246 с.
7. Гришина Н.В. Психология конфликта, Санкт-Петербург: Питер, 2009, 546 с..
8. Капська А. Й. Соціальна робота : навч. Посібник. К. : Слово, 2011. 400 с.
9. Капська А. Й. Соціальна робота : навч. Посібник. К. : Слово, 2011. 400 с.
10. Кирилюк В.В. Сучасні підходи щодо визначення рівня соціальної згуртованості. Соціально-трудові відносини: теорія та практика. 2014. № 1. С. 384–389. ГАБІТУС 34 Випуск 16. 2020
11. Лeko Б., Чуйко Г. Медіація: підручник. Чернівці: Книги- XXI, 2014, 520 с.
12. Методика малюнкової фрустрації (С. Розенцвейга). Практикум з психології : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2007. С. 273–298.
13. Мороз О.Ю. Територіальна громада: сутність становлення та сучасні українські реалії. Демократичне врядування. 2008. Вип. 2. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik2/fail/Moroz.pdf.
14. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / за ред. І. В. Козубовської, І. І. Миговича. Ужгород: Мистецька лінія, 2001. 152 с.
15. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / за ред. І. В. Козубовської, І. І. Миговича. Ужгород: Мистецька лінія, 2001. 152 с.
16. Посібник з децентралізації у схемах та таблицях /Під редакцією Кузьмічової Н.Ю. Київ, 2016 - 72 с.
17. Посібник з децентралізації у схемах та таблицях /Під редакцією Кузьмічової Н.Ю. Київ, 2016 - 72 с.
18. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1997. № 24. Ст. 170.

19. Про органи самоорганізації населення : Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 48. Ст. 254.
20. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
21. Слосанська Г.І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія / за наук.ред. д-ра пед. наук, проф. В. А. Поліщук. – Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. – 382 с. 11.
22. #Спільно до нових послуг. Керівництво із впровадження соціальних послуг для сімей з дітьми в громадах. Частина 2. Ведення випадку та міжвідомча взаємодія. Посібник / Дацаківська О.Ю., Стельмах С.С., Максименко К.М. Київ, 2021. 72 с.
23. Сталий людський розвиток місцевих громад. – Наукові праці ВНЗ-партнерів Проекту ЄС/ ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» [укладачі М.А.Лепський , І.В.Дударєва], за заг.ред. М.А.Лепського , Запоріжжя, 2016, 464 с.
24. Сталий людський розвиток місцевих громад. – Наукові праці ВНЗ-партнерів Проекту ЄС/ ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» [укладачі М.А.Лепський , І.В.Дударєва], за заг.ред. М.А.Лепського , Запоріжжя, 2016, 464 с.
25. Успішна територіальна громада: будуємо разом / М. Бриль, О. Врублевський, О. Данчева, А. Сеїтосманов, Е. Чубаров. Харків : Видавничий будинок «Фактор», 2018. 128 с.

Інформаційні ресурси:

1. Більшість українців виступають за продовження реформи децентралізації, – опитування. URL: https://lb.ua/news/2020/01/30/448537_bolshinstvo_ukraintsev_vistupayut.html.
2. Особливості впровадження реформи децентралізації в Запорізькій області: результати соціологічного дослідження. Березень 2017 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/pics/upload/796-6be3e26581d4de687419a0d3d49b3728.pdf>.
3. Міжнародна мережа соціальних спостережень. URL: <http://www.socialwatch.org/>
4. Міжнародна федерація соціальних працівників. URL: <http://ifsw.org/>
5. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04. 2011 року № 3236-VI. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#top>
6. Соціальні послуги в громаді Інфографіка_3У_Про соціальні послуги <http://koda.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/Socialni-poslugi-v-gromadi-EDGE.pdf>.